

RECENZE

Scalia Antonin. *On Faith: Lessons from an American Believer*. New York: Crown Forum, 2019, 256 s.

Tři roky po smrti jednoho z nejvýraznějších soudců Nejvyššího soudu Spojených států amerických, *Antonina Scali*, zkompletovali jeho syn, *Christopher J. Scalia*, a jeden z jeho asistentů, *Edward Whelan*, *Scaliovy* přepsané ústní i písemné projevy a disentanční stanoviska, v nichž se soudce zabývá právními a politickými otázkami z pohledu své víry. Sbírkou *Scaliových* textů, nazvaná *On Faith. Lessons from an American Believer*, je doplněna o předmluvu dalšího soudce Nejvyššího soudu, *Clarence Thomase*, o úvod jeho syna, katolického kněze, *Paula D. Scali*, a další krátké texty jeho bývalých kolegů, přátel a příbuzných. To vše umožňuje čtenáři seznámit se s *Antoninem Scaliou* nejen jako se soudcem obdařeným skvělými argumentačními schopnostmi, ale také jako s praktikujícím katolíkem.

Ačkoliv by se mohlo zdát (alespoň podle názvu díla: *O víře*), že kniha je určena výhradně pro věřící čtenáře a odborné právnícké veřejnosti nemá co nabídnout, opak je pravdou. Ano, *Antonin Scalia* byl člověkem, který se orientoval v otázkách křesťanské víry mnohem lépe než průměrný katolík, což je z jeho textů patrné, a jeho názory mohou být pro čtenáře-katolíka podnětné.¹ Kniha však není sbírkou katechismu, ani příručkou o víře pro přesvědčené křesťany, ani agitačním materiálem, kterým by se *Scalia* snažil čtenáře obrátit na katolickou víru. Jde spíše o nahlédnutí do mysli a duchovního života významné justiční osobnosti, která se podílela na řadě zajímavých, leckdy kontroverzních, hodnotově orientovaných rozhodnutí. A to je příležitost, kterou by si právník neměl nechat ujít.

Nad knihou *On Faith* se lze zamýšlet z více úhlů pohledu: 1) nad názory, které v knize zaznívají; 2) nad tím, že autorem knihy o víře a názorech ovlivňujících lidské rozhodování je soudce. K zamyšlení nad těmito otázkami je zapotřebí se alespoň stručně seznámit s obsahem knihy.

Hlavní pasáž knihy je rozdělena na tři části. V první z nich, která nese název *Personal lessons for Christians*,² se objevují patrně nejnítěrnější v knize prezentované *Scaliovy* úvahy a lze z nich nejzřetelněji vyvodit, co pro *Scaliův* osobní i profesní život víra znamenala a jak jej ovlivňovala. V této části knihy jsou utříděny autorovy sepsané projevy o tom, co ve svém osobním životě křesťana považoval za důležité. Projevy se týkají například toho, jak jsou křesťané ve společnosti vnímáni, jaké je jejich poslání, jaký je význam církevního školství, jaký přístup by měl křesťan mít ke službě v armádě a k práci apod.

Tato první část začíná kapitolkou³ provokativně nazvanou *Not to the Wise – the Christian as Cretin*.⁴ V ní *Scalia* nejdříve poukazuje na etymologický původ a příbuznost slov *cretin* (slaboduchý člověk) a *chrétien* (francouzská podoba anglického slova *Christian*, čili *křesťan*). Autor textu je přesvědčen, že blízkost těchto výrazů vyjadřuje to, jak moderní

¹ Pravděpodobně podnětnější než pro nevěřícího čtenáře, kterého může již samotný název knihy od četby odradit.

² SCALIA, Antonin. *On Faith: Lessons from an American Believer*. New York: Crown Forum, 2019, s. 22–83.

³ Ibidem, s. 23–32.

⁴ V češtině „*Nikoliv moudrým – křesťan jako idiot*.“

společnost *rozumných* lidí vnímá tradiční křesťany. Tradičními křesťany *Scalia* míní ty, kteří věří, že Ježíš Kristus byl Bůh, kteří věří, že byl zrozen z panny, v jeho vzkříšení či v další zázraky. Autor poukazuje (velmi realisticky) na to, že tito lidé zkrátka nemohou být moderní skeptickou racionální společností považováni za *rozumné*.

Přiznává se k ironické slovní hříčce, kterou učinil v názvu této kapitoly: kromě stavu vnímání křesťanů ve společnosti chtěl odkázat na evangelia podle sv. Matouše a sv. Lukáše, v nichž Kristus říká: „*Velebím tě, Otče, Pane nebe a země, že když jsi tyto věci skryl před moudrymi a chytrými, odhalil jsi je maličkým [...]*“⁵ Tato slovní hříčka působí zdařile a v kontextu poměrně vtipně, odlehčuje jinak náročný text a nutno říci, že *Scaliův* sebeironický projev působí v této části na čtenáře sympaticky. Zároveň však čtenář nezůstává na pochybách, že soudce tímto odkazem na biblický text podporuje svou pozici *tradičního* křesťana a své názory.

Odlíšné přístupy ke křesťanství podle *Scalii* znázorňují dva inteligentní muži a osobnosti své doby. Prvním je *Thomas Jefferson*, kterého *Scalia* představuje jako racionálního muže, jenž v knize *The Life and Morals of Jesus of Nazareth* zbavil životní příběh *Ježíše Krista* oněch nerozumných a jen těžko uvěřitelných skutečností. Tento počin autor ironicky komentuje slovy: „*No problema for a wise man.*“⁶ Druhým je *Thomas More*, patron právníků a světec, vůči němuž *Scalia* neskrývá obdiv. Líčí jej jako člověka, který trval na tom, že pouze papež může rozvázat manželství krále *Jindřicha VIII.*, a to navzdory dobovému mínění a skutečnosti, že papežský stolec byl v *Morově* době značně zkorumpovaný a zpolitizovaný. *Scalia* v *Morově* jednání spatřuje důsledek toho, že „*More se na věci nedíval očima člověka, ale očima víry.*“⁷ Autor považuje za ctnost, že se *More* nenechal ovlivnit tím, kdo na papežském stolci sedí, ani tím, jakou má pověst, ale že se řídil autoritou, kterou papežský stolec představuje (respektoval papeže jako nástupce sv. *Petra* a zástupce *Krista* na zemi).

Scaliův nekompromisní vztah k oběma mužům reflektuje jeho vztah ke křesťanství a jeho respekt k instituci církve. Jeho schopnost odhlédnout od konkrétních skutečností ovlivněných dobou a hodnotit události a osoby z abstraktnějšího hlediska je pozoruhodná a svým způsobem potřebná pro konzervativního člověka, kterému záleží na uchování a neměnnosti hodnot. Nelze však přehlédnout, že *Scalia* neměří oběma mužům stejným metrem. *Jefferson* sice nebyl katolíkem a nezískal si sympatie tohoto významného soudce, za úvahu by však stálo to, zda vytvořením „osekaného“ biblického příběhu nezpřístupnil alespoň některé křesťanské myšlenky širšímu okruhu čtenářů. Tento aspekt však *Scalia* pomíjí. Na druhé straně nevěnuje pozornost tomu, že to, co se jednomu může jevit jako chvályhodná loajalita k papežskému stolci, může za daných okolností (zkorumpovaný papež) působit pokrytecky, a naopak vážnost této instituce snižovat. Vysvětlení toho, proč *More* jednal nikoliv pokrytecky (korupci či ignoraci korupce rozhodně nelze považovat za křesťanské chování), ale loajálně, v knize chybí. A to je velká škoda. *Scaliova* argumentace k tomuto paradoxu by mohla být zajímavá.

V další kapitole se autor zabývá tím, jaké ctnosti by měl křesťan mít a že by se měl smířit se svou odlišností od ostatních členů převážně sekulární společnosti.⁸ Nutno ocenit,

⁵ Mt 11,25. In: BIBLE. *Bible21 (Bible: překlad 21. století)* [online]. [cit. 16. 1. 2020]. Dostupné z: <<https://www.bible21.cz/online>>.

⁶ SCALIA, Antonín. *On Faith*, s. 27.

⁷ *Ibidem*, s. 32.

⁸ *On Being Different – the Christians as Pilgrim*. In: SCALIA, Antonín. *On Faith*, s. 35–40.

že se *Scalia* neuchýlil k tomu, aby tato pasáž vyzněla elitářsky, ale spíše jako apel na spoluvěřící. Dále se věnuje katolickému vzdělávacímu systému (školám, univerzitám) a poukazuje na jejich význam při výchově mladých lidí. Zároveň projevuje lítost nad tím, že se společnost v průběhu let značně sekularizovala (popisuje, jak se tento jev projevoval v rozhodnutích Nejvyššího soudu, který nejdříve v 19. století hovořil o „křesťanském národu“, později o „národu věřících“ a nakonec o „národu nábožensky neutrálním“).

Právně zajímavá je v této kapitole však *Scaliova* kritika některých rozhodnutí Nejvyššího soudu, zejména rozhodnutí ve věci *Church of the Holy Trinity v. United States* z roku 1892. V tomto rozhodnutí Nejvyšší soud dovodil, že zákon, který zakazoval imigraci za účelem výkonu práce ve Spojených státech, se nevztahoval na migraci duchovních (případ se týkal anglického pastora). *Scaliu*, ač praktikujícího katolíka, který nesl nelibě proces sekularizace společnosti, pobouřila argumentace soudu, který se odvolával na to, že Američané jsou křesťanský národ, a výjimku pro duchovní dovodil z „ducha a účelu zákona“.⁹ *Scalia* takový výklad odmítá a trvá na tom, že zákon je platný ve znění přijatém kongresem a soudy se mají řídit tímto schváleným textem. Lze souhlasit s autorem v tom, že výklad Nejvyššího soudu byl přinejmenším velmi extenzivní. Zajímavé je však také to, jakou funkci plní při hodnocení tohoto případu *Scaliův* textualistický přístup k interpretaci. Na tomto příkladu je patrné, že *Scaliovi* sloužil textualismus jako prostředek k zabezpečení nestrannosti a zdání objektivity při výkladu a uplatňování práva.

V části věnované křesťanskému vzdělávání se autor vyjadřuje i k tomu, co by se na Americké katolické univerzitě nemělo učit. Na tomto místě poměrně absurdně směšuje témata jako použití lidských embryí k vědeckému výzkumu, otázky ohledně narození *Ježíše Krista*, či prohlášení, že umělá antikoncepce či interrupce jsou morálně v pořádku. Podle *Scalii* nejde o nepřipustné omezení svobodného vědeckého bádání, ale o to, kde se má uskutečňovat a kdo je má financovat. Lze dát autorovi za pravdu, že pokud se některá tvrzení či etické otázky přičítají víře, kterou katolická univerzita reprezentuje, a jestliže je jejím zřizovatelem katolická církev, záleží na ní, jaké vzdělání se rozhodne studentům poskytovat. Pravda také je, že vědeckému bádání nenastavuje limity pouze zákon, ale také etické normy. Problém je, že v otázkách, které *Scalia* naznačil, celospolečenská shoda nepadá a ani panovat nemůže.

Přesto by toto *Scaliovo* tvrzení působilo přesvědčivěji, kdyby nesměšoval jen těžko srovnatelná témata. Otázky kolem narození *Ježíše Krista* jsou čistě teoretické, a navíc pro věřícího (ale vlastně i pro nevěřícího) člověka nepředstavují žádné dilema. Jinak řečeno, jde primárně o otázku víry, a pokud by se jí někdo zabýval z vědeckého (historického) hlediska, lze namítat, že pro víru samotnou to není podstatné. Proto, ano, není důvod, aby přednášky na toto téma zaznívaly na katolické univerzitě. Otázky používání lidských embryí ve výzkumu, antikoncepce, interrupce jsou velmi aktuální a věřící i nevěřící člověk se s nimi v životě potýká. Jistě tedy nemusí katolická univerzita prohlašovat, že něco, co není v souladu s křesťanskou vírou, je morálně správné. Umožnit diskusi na tato témata však znamená uvědomit si složitost problému a nacházet pro svoje stanoviska lepší argumenty. Tento význam odborných diskusí autor přehlíží a zaměřuje je se samotným vědeckým výzkumem narážejícím na různé etické limity. *Scalia* se možná drží rady svého otce, že „mozky jsou jako svaly a lze je sehnat do hodiny, ale jediná věc, která není na

⁹ Ibidem, s. 45.

*prodej je charakter*¹⁰ (kterou zmiňuje o několik stran dál). Nevzal však v potaz to, že neznalost sama o sobě charakter neutváří ani jej neposiluje. Mnohem cennější (a taky více křesťanské) je chování člověka, který posoudil dvě či více možností a zavrhl morálně špatné řešení.

Další zajímavá kapitolka první části nese název *Faith and Work – How Belief Affects Vocation*. *Scalia* se v ní zamýšlí nad tím, jak by měl křesťan přistupovat ke svému povolání. Zároveň v tomto projevu z roku 1992 vysvětluje, že ne v každé profesi lze uplatňovat svou víru stejně. Poukazuje na to, že jako soudce se musí vystříhat toho, aby se při rozhodování ohlížel na cokoli jiného než na zákon. Obecně však podle něj platí, že by se křesťan měl snažit vykonávat své povolání, jak nejlépe umí. Tyto závěry nepůsobí nijak kontroverzně. Následně na konkrétním příkladu vysvětluje, jak je jeho rozhodování v otázce interrupce vedeno pouze výkladem textu Ústavy, z níž podle něj právo podstoupit interrupci neplyne. Většinové rozhodnutí soudu zvolilo naopak výklad, který odpovídá proměnlivému mínění ve společnosti a zbavuje Ústavu schopnosti odolat proměnlivým názorům většiny bez toho, aby změna textu Ústavy proběhla v demokratické debatě. Do této argumentace se však nepromítá skutečnost, které si je *Scalia* nepochybně dobře vědom, a tou je rigidita americké Ústavy. Jelikož je k přijetí jakékoli ústavní změny v podobě dodatku potřeba souhlasu dvoutřetinové většiny obou komor Kongresu,¹¹ je jakákoliv změna Ústavy poměrně obtížně dosažitelná. Pravděpodobnost, že tímto procesem bude přijata změna, týkající se hodnotově kontroverzních otázek, se pak jeví jako opravdu velice nízká. *Scaliovu* argumentaci lze tedy stěží chápat jako podporu demokratické debaty o těchto otázkách. Jde spíše o jeho souznění s obtížnými proměnami Ústavy, v důsledku čehož se hodnotově sporné názory, s nimiž autor nesouhlasí, prakticky nemohou stát platným právem.

Autorova argumentace ovšem naráží na problémy, které by jeho kritici mohli shrnout do věty: „*Kde se v textu Ústavy píše, že se má při jejím výkladu přihlížet pouze k textu Ústavy?*“¹² *Scaliův* přístup zkrátka ani na tomto místě neposkytuje odpověď na otázku, proč by výklad právních předpisů nemohl odrážet změnu společenských podmínek apod. Nutno však říci, že bylo-li *Scaliovým* cílem přesvědčit posluchače projevu o tom, že ke stanovisku v neprospěch interrupcí dospěl na základě právních úvah, a nikoliv pod tíhou jiných mimoprávních vlivů, pak lze jeho argumentaci označit za zdařilou.

První část je zakončena třemi svědectvími o *Scaliově* životě, v nichž tři jeho blízcí známí popisují své zážitky s *Antoninem Scaliou* – katolíkem. Tato svědectví, stejně jako několik dalších ve zbývajících částech knihy, nepřináší o *Scaliovi* žádné převratné informace. V kontextu celé knihy však působí tyto pasáže jako příjemné odlehčení od vážnějších témat, plných hutných myšlenek. Také odhalují *Scaliovu* lidštější tvář, než jakou on sám nastavuje světu prostřednictvím svých textů (ty jsou sice velmi čtivé, zároveň se v nich autor ale vyjadřuje mnohdy velmi přísně a nekompromisně). Stejný efekt mají na konci druhé i třetí části knihy texty, v nichž se *Scaliovu* životu věnují jeho další známí a přátelé.

¹⁰ Ibidem, s. 55.

¹¹ THE U.S. NATIONAL ARCHIVES AND RECORDS ADMINISTRATION. Constitutional Amendment Process. *Archives.gov* [online]. 15. 8. 2016 [cit. 16. 1. 2020]. Dostupné z: <<https://www.archives.gov/federal-register/constitution>>.

¹² KILLIAN, P. Recenze k: SCALIA, Antonin. Matter of Interpretation. Federal Courts and the Law. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2019, roč. 27, č. 3, s. 393–397.

Druhá část knihy má název *Political Lessons for Believers* a obsahuje texty, v nichž se Scalia zabývá tématy, která jsou předmětem (nejen) politických debat a která se týkají uplatňování různých principů zajišťujících chod společnosti. Autor v nich opět nachází styčné body s otázkami, které jsou podle něj součástí křesťanství. Editori velmi vhodně uvodili tuto část *Scaliovým* textem o vztahu křesťanů ke světské autoritě, v němž Scalia čerpal inspiraci v *Ježíšově* odpovědi farizeům na dotaz, zda je dovoleno platit daně císaři:¹³ „Dávejte, co je císařovo, císaři, a co je Boží, Bohu.“¹⁴ Stěží si lze představit tematicky lépe zvolené *entré* do takto pojmenované části knihy.

Z dalších kapitol stojí za zmínku například *Politics and Public Good – the False Allure of Socialism*.¹⁵ Scalia v ní nabízí přehled různých představ o tom, co se rozumí pojmy politické pravice a levice. Hlavní myšlenka této stati však spočívá v tom, že při rozhodování mezi socialismem a kapitalismem není pro křesťana nutně správnější volbou socialismus, ač by se mohlo na první pohled zdát, že toho má s křesťanstvím více společného než kapitalismus. *Scaliova* kritika socialismu míří zejména na to, že stát vynakládá peníze nikoliv na ty nejhudší, ale na střední třídu, protože je nejpočetnější a představuje největší procento voličů. Kapitalismus Scalia zase kritizuje kvůli tomu, že podporuje chamtivost. Autor se v tomto textu opět snaží o vyváženou argumentaci ve prospěch obou těchto směrů. Zdání nestranné polemiky však hatí již samotný název stati, který vyznívá v neprospěch socialismu.

Další text (*The Authority of Government – Catholics and the Death Penalty*) v této části vyvolává více otázek, než kolik poskytuje uspokojivých odpovědí. Tento text nastiňuje autorův postoj k trestu smrti. Scalia v něm líčí, proč na trestu smrti neshledává nic nekřesťanského. Jeho argumentace je však mezerovitá a působí spíše jako snaha ospravedlnit *status quo* v americké společnosti a svou roli v ní. Například argument, že v minulosti lidé nepovažovali trest smrti za zavrženíhodný, je pramálo přesvědčivý. V minulosti se odehrávaly věci, které jen stěží poslouží jako opora pro to, co je morálně správné (křížové výpravy, inkviziční procesy apod.). Pokud by tedy tehdy žijící člověk řekl, že trest smrti je morálně ospravedlnitelný, dnešní lidé by mohli odpovědět: „Proč bychom měli přebírat tento názor svých předků, když jiné jejich názory nyní odmítáme?“

V souvislosti s otázkou trestu smrti Scalia kritizuje postoj Vatikánu, který vydal encykliku¹⁶ *Evangelium vitae*, podle níž může být trest smrti uložen pouze jako prostředek ochrany veřejnosti, nikoliv jako nástroj pomsty. Scalia se vůči tomuto postoji poměrně ostře vymezuje, protože jej nepovažuje za souladný s tradičním křesťanským učením. Čtenáři je zatěžko uvěřit, že člověk *Scaliovy* inteligence, navíc oddaný křesťanským myšlenkám, si tak málo všimá příkazu desatera „nezabiješ“ (*Scalia* se jím patrně zabývá pouze v souvislosti s otázkou interrupce, což je opět těžko přijatelná nekonzistentnost jeho přístupu k těmto otázkám), stejně jako *Kristových* pobídek, aby jeho následovníci netoužili

¹³ Otázka byla provokací farizeů, kteří se Krista snažili přimět k výroku, jímž se buď prohřeší proti římské nadvládě, nebo popře Boží vládu nad světem, o které kázal.

¹⁴ Mt 22,15–21. In: BIBLE. *Bible21 (Bible: překlad 21. století)* [online]. [cit. 16. 1. 2020]. Dostupné z: <<https://www.bible21.cz/online>>.

¹⁵ V češtině: Politika a veřejné dobro – falešné vábení socialismu.

¹⁶ Encyklika je okružní list papeže věřícím, který obsahuje papežovo poučení o církevních zásadách v závažných otázkách víry a mravů, někdy se týká stavu církve. In: KAROLA, J. Sociologická encyklopedie. *Sociologický ústav Akademie věd ČR* [online], naposledy upraveno dne 11. 12. 2017 [cit. 22. 1. 2020]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Encykliky_pape%C5%BEsk%C3%A9>.

po pomstě.¹⁷ Tyto autorovy myšlenky se proto nejeví příliš křesťansky. Myšlenky v tomto textu navíc nejsou ani konzistentní se *Scaliovými* myšlenkami vyjádřenými například na adresu *Thomase Mora*. Autor se v nich totiž nechává vést spíše tím, co sám považuje za správné, než tím, co říká církevní autorita, a to přesto, že podobný přístup u lidí žijících v době *Thomase Mora* odsuzoval.¹⁸

Poslední, třetí, část knihy nese název *Public lessons for Americans*. V textech, které autoři soustředili do této části, se *Scalia* obrací především na své americké spoluobčany. Tematicky proto může tato část na čtenáře jiné národnosti působit (v porovnání s předchozími dvěma částmi, které mají univerzálnější charakter) poněkud méně přitažlivě. Jednotlivé kapitoly třetí části jsou však tvořeny převážně *Scaliovými* disentními stanovisky k některým rozhodnutím Nejvyššího soudu Spojených států, které si zaslouží pozornost už jen pro svoji čtivost.

Texty třetí části knihy jsou tematicky nejsourodější a lze v nich nalézt jednu ústřední myšlenku¹⁹ (na rozdíl od první části, v níž je pojícím prvkem mnoha témat a myšlenek pouze osobní život křesťana). Touto myšlenkou je *Scaliovo* odmítání náboženské neutrality ve veřejném prostoru, protože podle něj tento přístup odporuje tradici Spojených států amerických a Američanů. *Scalia* poukazuje na to, že v americkém veřejném prostoru je všudypřítomný odkaz na Boha: nápis „*In God We Trust*“ na mincích, provolání „*God save the United States and this Honorable Court*“ při zahájení schůze pléna Nejvyššího soudu apod. Dále *Scalia* zdůrazňuje, že víra v Boha byla tradičně ve Spojených státech součástí veřejného života bez ohledu na to, s jakým konkrétním náboženstvím se pojila.

Scaliova kritika některých projevů do krajnosti dovedené náboženské neutrality státu se jeví pochopitelně. Zákaz vyvěšení desatera ve veřejném prostoru skutečně může působit poněkud přehnaně, stejně jako mnoho dalších opatření státu, která *Scalia* kritizuje. Autor (ač sám rád poukazuje na události již minulé) však nebere v úvahu argument, že náboženská neutralita je účinným obranným mechanismem před soupeřením různých náboženských proudů o moc a vliv na věci veřejné. To by následně mohlo vést k potlačování těch náboženství, která by nebyla součástí vládnoucí moci.

Je pravda, že potlačování svobody vyznání a náboženských svobod hrozí i ze strany sekulárního státu (což se ostatně také v minulosti dělo). V dnešní multikulturní společnosti lze však očekávat čím dál častější střetávání příslušníků různých náboženství a stále různorodější zastoupení náboženských skupin v různých státech. *Scaliovy* obavy o uplatňování náboženských svobod tak sice mohou být částečně pochopitelné, na druhou stranu nepředstavují vhodnou reakci na měnící se složení společnosti. Radu, jak se smířit se současným stavem věcí, by *Scaliovi* snad mohl přinést citát, který ve svých textech sám použil: „*Dávejte, co je císařovo, císaři, a co je Boží, Bohu*“... Autorovu smýšlení i jeho argumentaci by více lichotilo, kdyby od sebe v některých případech věci světské a duchovní striktně odděloval.

Úvahami o náboženské neutralitě státu končí soubor *Scaliových* tematických textů, které editoři začlenili do této knihy. Samotný závěr knihy je symbolicky věnován konci

¹⁷ Viz například Ježíšova slova: „*Když tě někdo udeří na pravou tvář, nastav mu i druhou; a tomu, kdo se chce s tebou soudit a vzít tvé šaty, tomu nech i plášť.*“ (Mt 5,39–40). In: BIBLE. *Bible21 (Bible: překlad 21. století)* [online]. [cit. 16. 1. 2020]. Dostupné z: <<https://www.bible21.cz/online>>.

¹⁸ *Scaliův* argument, že podle církevních expertů není encyklika závazným učením, není z morálního hlediska příliš přesvědčivý.

¹⁹ Pouze z tohoto důvodu je třetí část věnována v recenzi méně prostoru. Nikoliv proto, že by nestála za přečtení.

pozemského putování *Atonina Scalii*. Předposlední kapitolkou je text kázání, které pro nesl při pohřbu tohoto významného soudce jeho syn *Paul D. Scalia*. Poslední slovo je však přeci jen ponecháno *Antoninu Scali*ovi a jeho dopisu knězi, jehož promluva při jiném pohřbu *Scalii* oslovila, a zamýšlí se v něm nad tím, v jakém duchu by se měla pohřební mše nést. Nutno podotknout, že *Paul Scalia* se snažil při mši sloužené za svého zesnulého otce těchto myšlenek držet. Tyto poslední kapitolky jsou velmi důstojným zakončením knihy, bohaté na informace o *Antoninu Scali*ovi i na jeho vytříbenou argumentaci.

Editoři patrně chtěli, aby kniha *Scali*ových textů zesnulého soudce vystihla právě co nejdůstojněji a aby vyzdvihla jeho argumentační schopnosti, díky kterým neochvějně podporoval své postoje a zásady. To se jim v zásadě podařilo, ovšem za cenu toho, že zamlčeli některé *Scali*ovy výroky a projevy, které by se do knihy sice tematicky hodily, ovšem kvůli své extrémní povaze by nelíčily *Scalii* v příliš dobrém světle. Jde zejména o výroky, kterými dává najevo svůj negativní vztah k homosexuálům. V knize se objevují pouze texty, v nichž *Scalia* otázku homosexuality buď nezmiňuje vůbec, anebo se jí dotýká jen velmi lehce, aniž k ní dal najevo jakýkoliv svůj hodnotový postoj. Ve skutečnosti jsou však známy například jeho kontroverzní výroky (v dalším z jeho disentních stanovisek), z nichž vyplývá, že lze morálně odsuzovat homosexualitu, stejně jako lze morálně odsuzovat a vraždu: „*If we cannot have moral feelings against homosexuality, can we have it against murder? Can we have it against other things?*“²⁰

Lze připustit, že editoři mohli stát před nelehkou volbou mezi tím, aby myšlenky, které v knize zprostředkovávají, neurážely obyčejné lidské citění,²¹ a tím, aby poskytli věrný a plně vypovídající vzhled do *Scali*ova smýšlení. Ať už byla jejich motivace jakákoliv, druhou možnost si nevybrali.

Na závěr zbývá alespoň krátké zamýšlení nad tím, jaký význam má to, že autorem textů v knize *On Faith* je soudce. Je přinejmenším zarážející, že se soudce natolik intenzivně vyjadřuje k otázkám náboženství, otevřeně se hlásí ke křesťanské víře, veřejně sděluje své názory na různé kontroverzní otázky, kriticky vyjadřuje (přestože výslovně neuvádí své preference ani přímo neudílí rady) k politickým proudům (k socialismu a kapitalismu) nebo se velmi nevybíravě (skutečně mírně řečeno) vyjadřuje na adresu sexuálních menšin.

Jistěže ani soudce není vyňat ze skupiny všech lidí, požívajících svobodu projevu, svědomí, vyznání včetně náboženských projevů. Kvůli výkonu funkce soudce však projevy těchto jeho svobod podléhají určitým omezením. Soudce například v žádném případě svými projevy nesmí ohrozit důvěru veřejnosti ve své nestranné, nezávislé a spravedlivé rozhodování. Hranice mezi oprávněným nakládáním s těmito svobodami a narušením důvěry v soudcovské rozhodování, které splňuje všechny vyjmenované aspekty, je poměrně tenká.

Scalia se snažil tuto hranici nepřekročit tím, že své názory podpírá propracovanými a poměrně přesvědčivými právními argumenty. Lze říci, že se mu díky tomu dařilo zachovat zdání objektivity svého rozhodování, které podléhalo nikoliv jeho náboženskému

²⁰ Česky: „Pokud nemůžeme mít morální citění proti homosexualitě, můžeme je mít proti vraždě? Můžeme je mít vůči jiným věcem?“ srov. FIELDSTADT, E. Supreme Court Justice Antonin Scalia's Most Controversial Remarks and Opinions. *NBC News* [online]. 14. 2. 2016 [cit. 16. 1. 2020]. Dostupné z: <<https://www.nbcnews.com/news/us-news/supreme-court-justice-antonin-scalia-s-most-controversial-remarks-opinions-n518246>>.

²¹ Řečeno slovy propůjčenými z § 2 odst. 3 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

přesvědčení, ale vládě práva. Svou roli v tom sehrálo nepochybně také to, že jeho texty vznikaly s odstupem v průběhu let. Lépe tak vynikl důraz, který kladl právě na to, že se při svém rozhodování řídí jen a pouze právem. Pokud by své projevy pronášel, texty publikoval či disenty zveřejňoval s kratším časovým odstupem, mohlo by se stát, že kvalita jeho argumentaci by již nestačila vyvážit četnost a intenzitu jeho zaznívajících názorů. Společnost by pak již nemusela věřit, že se soudce nenechává při svém rozhodování ovlivnit něčím, o čem tak často hovoří.

Při hodnocení počínání *Antonina Scalii* je však také třeba vzít v potaz to, že byl soudcem Nejvyššího soudu ve Spojených státech amerických. V zemi, která na svobodu projevu klade značný důraz a v níž je obecné povědomí o politických a jiných preferencích veřejně činných osob mnohem větší (mj. z důvodu existence systému dvou politických stran). Reakce americké společnosti na projevy soudce týkající se náboženství a politiky, se tak zřejmě bude lišit od reakce české společnosti, která je na takové projevy citlivější. To ale neznamená, že by si soudce bez ohledu na svou národnost neměl hlídat tytéž meze, které při svém projevu nesmí překročit.

Jana Stehlíková*

* Mgr. Jana Stehlíková, doktorandka na katedře právní teorie Právnické fakulty Masarykovy univerzity. E-mail: 429030@mail.muni.cz.